

- ◆ מבטל כלי מהיכנו
- ◆ קינוח לכולך עם בגד
- ◆ המותר להשליך אשפה לפח אשפה ריק?
- ◆ הטמנה בקראק - פאט (CROCK-POT)

השבוע בגליון

- ◆ מדוע אנו מניחים תפילין רק בשעת התפילה
- ◆ כמה פעמים כתוב 'מלאכה' בתורה?
- ◆ משחק הקלאס בשבת
- ◆ מחשבת קטן

דבר העורך

לוח שנה

קוראים יקרים, לפניכם סיפור מעניין שהגיע עדנו מאחד משיעורי מאורות הדף היומי. **בבניין** בנק הפועלים בתל אביב מתקיים שיעור הדף היומי לעשרות מעובדי הבנק, המקדישים שעה מעמל יומם, מזמנם הפרטי, כדי להיות בתורה מידי יום. שיעור זה מתקיים הודות לפעילותו של מר שלמה בראון נ"י, חבר ההנהלת בנק הפועלים, וחברי השיעור מתבטאים לא פעם, כי הוא מעניק להם חיות לכל היום.

בתמונה: מר שלמה בראון נואם
במסיבת סיום במסגרת השיעור.

בשיעור זה, הנמסר על ידי הרב שלמה פרוכטר שליט"א, למדו את מסכת ברכות במרץ רב, וכאשר הגיעו לגמרא בה נאמר, כי בני ישראל מקדישים את הזמנים, את המועדים, התעורר נידון בין המשתתפים לגבי לוח השנה בכל תקופות ישראל. או אז סיפר הר"ר משה מרום מ"י, ממשתתפי השיעור את הסיפור הבא.

954	3	7	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
954	3	7	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

בשנות תרצ"ט פרצה מלחמת העולם השנייה. במסגרת הסכם עם הרוסים חילקו שטחים מסוימים וליטא נפלה בשליטת הרוסים. הרוסים הכריזו ממשלה קומוניסטית, וכתוצאה מכך היחידות חרבו בקונא ובשאר ערי ליטא.

ישיבת סברדקא אמנם שרדה אבל באופן כללי היחידות היתה במצב של קשה ביותר. הוחרסו, נאלצו להשתעבד בעבודה ממשלתית, והדבר גרם לנרבים מהם לחלל את השבת, כיוון שהשבת היתה יום עבודה רגיל ליעי במחנות הרוסים.

דף מז/א והא קמבטל כלי מהיכנו

מבטל כלי מהיכנו

בסוגייתנו אנו למדים על אחד האיסורים שנתקנו על ידי חכמים - "מבטל כלי מהיכנו". על מהותו של איסור זה, על סיבת תקנתו ועל השלכות מעשיות לימינו, בשורות הבאות.

חכמים

ובשימור

מדוע?

שלושה טעמים כתבו רבותינו הראשונים.

איסור בונה: רש"י (מב/ב ד"ה "כלי") מבאר, שפעולה זו היא כאיסור "בונה", מפני שבעטייה אסור להסיט את החפץ בשבת ממקומו, והרי הוא כמי שמחבר את החפץ למקומו.

אִיסוּר סוֹתֵר: טעם נוסף כתב רש"י (להלן קכח/ב וקנד/ב), כי פעולה הגורמת לאי ניידות הכלי, הרי היא כאיסור "סותר", שסותר את שימושו של הכלי (עיי' פני יהושע" בסוגייתנו, שעמד על הסתירה שבין שני פירושיו של רש"י). ההבדל בין שני הטעמים בא לידי ביטוי, בחפץ שאין לו חשיבות של כלי. אם האיסור הוא משום "בונה", שמרתק את החפץ למקומו, הדבר אסור. אך אם האיסור הוא משום "סותר", שסותר את שימושו של הכלי, הרי זה לא היה כלי גם לפני כן, והדבר אינו אסור (עיי' "פרי מגדים" סי' שיי"ג אי"א סי"ק י"ד). ברם, ה"משנה ברורה" מצדד, כי לכל הדעות, גם ביטול חפץ מסוג זה מהיכנו אסור, משום "לא פלוג"; חכמים לא חילקו בתקנתם, ואסרו ביטול מהיכנו של כל סוגי החפצים (ישער הציון" סי' שיי"ג סי"ק ל"ז).

כבוד השבת: שני טעמים של רש"י הובאו בפוסקים (ראה "ביאור הלכה" ריש סי' רס"ה, ובסי' רס"ו ס"ק כ"ז ועוד), ואילו הריטב"א (החדשים) כותב פירוש מחודש: "שהנכון שאסור מדרבנן, כדי שלא למעט בכבוד שבת לאסור כלים המותרים".

משהתוודענו לשיטות הראשונים, נברר "מהיכנו" מה הוא. בעל ה"פרי מגדים" (ראש
אברהם" סי' רס"ו סי"ק י"ד) כותב, כי אם איסור ביטול כלי מהיכנו הוא משום "סותר", אזי
הפירוש הוא, שאין לגרום לכך שכלי שהיה **מוכן** לשימוש, יהפוך לבלתי שמיש. ואם
כפירושו השני של רש"י, שאיסור זה הוא משום בונה, אזי יש לפרש "מהיכנו" מלשון
פָּן, בסיס. כלומר, ריתוק החפץ למקומו גורם לכך שבסיסו, המקום עליו הוא ניצב,
בטל. שאינו ראוי לשימוש.

קינוח לכלוך עם בגד: בשם הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א כתבו, כי מחמת איסור ביטול כלי מהיכנו אסור לקנח לכלוך עם בגד שבעקבות טינופו לא יהא ראוי לשימוש בשבת. זאת, אף בבגד המיועד לכביסה, מפני שבמצבו הנוכחי הוא ראוי ללבישה בדיעבד, אם אין בגד אחר ("שבות יצחק" פרק כ' אות ב').

המותר להשליך אשפה לפח אשפה ריק? השאלה המתבקשת היא, אם מותר להשליך אשפה לתוך פח אשפה ריק. עד עתה ניתן היה לטלטל את הפח, ומעתה משהונח בו מוקצה אסור לטלטלו. שאלה זו קיימת גם כאשר נוטלים שקית אשפה

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים פרטר** ז"ל
ב"ר מאיר ז"ל

גלב"ע י"ג סיון תש"ס

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י זוגתו מרת **נעמי פרטר** תחיה
ובני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת שיינדל (סוניה) זיטניצקי (בודה) ע"ה
ב"ר מרדכי ז"ל

נלב"ע י"ב סיון ה'תשמ

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר שמעון
זיטניצקי ומשפ' שיחיו – ת"א

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים הנטר** ז"ל

ב"ר דוד הלוי ז"ל

גלב"ע ט"ו סיון תשכ"ז

一、二、三、四、五

הונצח צ"י המשפחה שיחיו

נקיה ומכניסים בה פסולת. ובכן, ב"מאירי" (מב/ב) מבואר, כי תקנת חכמים אינה מתייחסת לכלי המיועד להניח עליו מוקצה, כלי זה אין איסור לבטלו מהיכנו, וכן נוקטים להלכה (ראה "שבתי יצחק" שם, אות ח').

דף מז/ב במה טומנין ובמה אין טומנין

הטמנה בקראק - פאט (CROCK-POT)

בשנים האחרונות נפוץ בארצות הברית ומעט גם בארצנו הקדושה, מכשיר חשמלי לבישול איטי, המכונה CROCK-POT - "קראק-פאט". המכשיר נראה כסיר המונח בתוך סיר, כאשר הסיר הפנימי מכיל את האוכל ומכסה על ראשו, והסיר החיצוני, שאינו מכוסה, מכיל את גופי החימום החשמליים. לפני כעשור, הפוסקים התבקשו לדון, בדבר השימוש במכשיר זה בשבת קודש. נידון מתפרש לגבי מספר איסורים; שהייה, חזרה והטמנה, ואנו נתמקד באיסור הטמנה, היינו: הטמנת אוכל מבושל לשמירת חומו.

כמבואר בפרקנו, ועוד קודם לכן, אסור בערב שבת להטמין מאכל בדבר המוסיף הבל, היינו: בהטמנה המוסיפה ומחממת את המאכל לחום גבוה יותר מחומו בעת ההטמנה. ואילו בשבת, אסור להטמין גם בדבר שאינו מוסיף הבל.

הטמנה חלקית: קיימת מחלוקת ראשונים יסודית לגבי הטמנה חלקית. ההטמנה המדוברת, לכאורה, בפרקנו, היא כיסוי הסיר מכל צדדיו. האם מותר בערב שבת להטמין את הסיר באופן חלקי בדבר המוסיף הבל, כאשר חלק מדפנותיו נותרות גלויות; האם מותר בשבת קודש להטמין את הסיר באופן חלקי בדבר שאינו מוסיף הבל? הרשב"א וראשונים נוספים פוסקים כי אסור, ואילו רבינו תם וראשונים נוספים חולקים וסוברים, כי אין איסור בדבר.

מחלוקת זו לא הוכרעה להלכה, כאשר ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' רנ"ג סעי' א') פוסק כדעת הרשב"א, שהטמנה חלקית אסורה, ואילו הרמ"א (שם) חולק ומתיר את הדבר, כדעת רבינו תם.

בני עדות המזרח, איפוא, אינם רשאים להשתמש ב"קראק-פאט" זה, שהרי לפנינו הטמנה חלקית בדבר המוסיף הבל; הסיר הפנימי מוטמן בתחתיתו ומצדדיו, למעט בראשו, בתוך הסיר החיצוני המוסיף לחממו. ברם, עדיין יש לברר, אם לדעת הרמ"א השימוש בכלי זה מותר.

הנידון שיש לבררו הוא, הטמנה במקצת מה היא. האם כל עוד הסיר אינו מוטמן מכל עבריו הרי נחשב כמוטמן במקצת, או שמא, רק אם הוא מוטמן במקצת בלבד, הרי הוא נכלל בהיתר, אך אם רובו מוטמן, הוא אסור לכל הדעות. ובכן, ה"פרי מגדים" מסתפק בכך, ובלשונות הפוסקים המתירים הטמנה במקצת, קיימות משמעויות לשני הצדדים (עיי' "פרי מגדים" סי' רנ"ט מש"י ג' בשם הט"ז ולעומת זאת בט"ז סי' רנ"ג סק"י, ו"חיי אדם" כלל ב' סעיף כ"ב ולעומת זאת דבריו שם בסעיף ה', וכן משנ"ב סי' רנ"ז סוס"ק מ"ג ולעומת זאת דבריו בס"ק מ"ח וס"ק ס"ט, ועוד, ויש להוסיף שבספר הישר לרבינו תם עצמו מפרש גם כן שכאשר רוב הסיר מכוסה, הטמנה היא).

היו שרצו לחדש, כי יש להבדיל בין הטמנה בדבר המוסיף הבל מחמת עצמו, לבין הטמנה בדבר המוסיף הבל על ידי גורם חיצוני אך החפץ הטומן אינו מוסיף את ההבל [כגון, הטמנת קדירה שעל התנור, בכרים ובכסותות, עיי' "שולחן ערוך" או"ח סי' רנ"ז סעי' ח'], שבאופן זה לא נאסרה הטמנה, כל עוד ההטמנה אינה מושלמת (עיי' "אורחות שבת" עמ' תקכ"ט ואילך, וביאצרות שבת" עמ' ר"ה ואילך, ועוד שם עמ' תקכ"ג ואילך, ומובא שם שחלק מפוסקי דורנו הסכימו לחילוק זה ואחרים מיאנו בו). לאור חידוש זה, אין היתר ברור להשתמש בכלי זה, מפני שרוב הסיר הפנימי מוטמן בסיר החיצוני, המוסיף הבל בעצמו (וע"ע ביאצרות שבת" עמ' תקמ"ג).

אבנים בתחתית המכשיר: הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א הציע להניח אבנים בתחתית הסיר החיצוני, ועליהן להניח את הסיר הפנימי. אבנים אלו יבדילו את תחתית הסיר הפנימי מן הסיר החיצוני, ויגרמו לכך שהחלק העליון של דפנות הסיר הפנימי חשוף לאויר. או אז, תחתית הסיר, אשר אינה נוגעת בסיר החיצוני אינה "טמונה", מפני שהטמנה נחשבת הטמנה אך ורק כאשר נוצר מגע בלתי אמצעי בין הכלי המוטמן לכלי הטומן. כמו כן, ראשו של הסיר והחלק העליון של דפנותיו גלוי, והרי לנו הטמנה במקצת ("אוצרות שבת", שם, תקיז-נ). [חשוב להבהיר כי מלבד חששות הטמנה ישנן שאלות נוספות של שהייה וחזרה].

דף מטא/ תפילין צריכין גוף נקי

מדוע אנו מניחים תפילין רק בשעת התפילה

בימים עברו נהגו להניח את התפילין כל היום, כפי שעולה ממקומות רבים בתלמוד (עיי' בי"ח או"ח סי' ל"ז ס"ק ג'). הטור (או"ח סי' ל"ז) כותב: "מצותן להיותן עליו כל היום, אבל מפני שצריכין גוף נקי שלא יפיה בהם וצריך שלא יסיח דעתו מהן בעודן עליו ואין כל אדם יכול לזוהר בהן, על כן נהגו שלא להניחם כל היום". מדברי הטור עולה, כי הנחת התפילין כל היום אינה מנהג בלבד, אלא היא בגדר מצווה, והנושא שנברר בשורות הבאות הוא, מה הגדרתה של מצווה זו.

על ידי פעילות של אחד העסקנים בתקופה זו, חלק מן היהודים שרצו בכל מחיר לשמור שבת, הצליחו לעבוד עבודה קבלנית וביניהם הר"ר אברהם יעקב לנגלין, שהיה איש מסחר והקפיד בשמירת התורה והמצוות, קבע עיתים לתורה, דף היומי וכו'. הני"ל רכש מכונת אריגה והחל ביצור גרביים שאותם היה מספק למפעל מסויים בקבלנות תוך שמירה על השבת.

בליל שבת, י"ט סיון תש"א (14 ביוני 1941), בדיוק לפני 64 שנים, פרצו הרוסים ונכנסו לבתי היהודים בעלי העסקים בקובנא ובקשו מבני הבית לארוז חפציהם במהירות ולהתכונן לנסיעה. ביום השבת הוצאו כולם מן הבתים אל תוך משאית ומשם לתחנת הרכבת בקובנא. כ- 7000 יהודים הוצאו מבתיהם בשבת זו. הרוסים הכניסו את כל היהודים הללו אל תוך רכבות המובילות בהמות ומשא ומשם למחלף נסיעה בן 19 ימים לדרום מזרח סיבר. אלטאי נקרא שם המקום אליו הושלכו הגולים.

הם התגלגלו ממקום למקום, וככל הנראה בשל עוצמת המלחמה, החליטו הרוסים להעבירם אל הקוטב הצפוני, שם מצויים דגים מסויימים הטובים למאכל ומלאים בשומן המבריך את גופם, על מנת שגולים אלו יספיקו מכסה של דגים להאכלת החיילים הרוסים בחזית.

לאחר הפלגה של מספר חודשים בנהר הלנה הגיעו בסופו של דבר למקום הנקרא "ביקום מיס", כפר דגים זה ממוקם בקצה הצפוני ביותר של סיביר. מדינת הרפובליקה "היקוטית" (יקוטים זה אסקימוסים). כאן למדו הגולים בעל כורחם את סגנון חייהם של האסקימוסים.

במקום זה שוררים שלושה חודשי אור ללא שקיעה ואחר כך כששה חודשי חושך מוחלט עלטה ללא זריחה כלל. חודשים אלו הם חורפיים כאשר הים מתכסה בקרח וסכנת סופה ושלגים מרחפת. הם הגיעו אל המקום לקראת סוף הקיץ התקופה הפוריה ביותר לדיג ואולצו

1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061	2062	2063	2064	2065	2066	2067	2068	2069	2070	2071	2072	2073	2074	2075	2076	2077	2078	2079	2080	2081	2082	2083	2084	2085	2086	2087	2088	2089	2090	2091	2092	2093	2094	2095	2096	2097	2098	2099	2100	2101	2102	2103	2104	2105	2106	2107	2108	2109	2110	2111	2112	2113	2114	2115	2116	2117	2118	2119	2120	2121	2122	2123	2124	2125	2126	2127	2128	2129	2130	2131	2132	2133	2134	2135	2136	2137	2138	2139	2140	2141	2142	2143	2144	2145	2146	2147	2148	2149	2150	2151	2152	2153	2154	2155	2156	2157	2158	2159	2160	2161	2162	2163	2164	2165	2166	2167	2168	2169	2170	2171	2172	2173	2174	2175	2176	2177	2178	2179	2180	2181	2182	2183	2184	2185	2186	2187	2188	2189	2190	2191	2192	2193	2194	2195	2196	2197	2198	2199	2200	2201	2202	2203	2204	2205	2206	2207	2208	2209	2210	2211	2212	2213	2214	2215	2216	2217	2218	2219	2220	2221	2222	2223	2224	2225	2226	2227	2228	2229	2230	2231	2232	2233	2234	2235	2236	2237	2238	2239	2240	2241	2242	2243	2244	2245	2246	2247	2248	2249	2250	2251	2252	2253	2254	2255	2256	2257	2258	2259	2260	2261	2262	2263	2264	2265	2266	2267	2268	2269	2270	2271	2272	2273	2274	2275	2276	2277	2278	2279	2280	2281	2282	2283	2284	2285	2286	2287	2288	2289	2290	2291	2292	2293	2294	2295	2296	2297	2298	2299	2300	2301	2302	2303	2304	2305	2306	2307	2308	2309	2310	2311	2312	2313	2314	2315	2316	2317	2318	2319	2320	2321	2322	2323	2324	2325	2326	2327	2328	2329	2330	2331	2332	2333	2334	2335	2336	2337	2338	2339	2340	2341	2342	2343	2344	2345	2346	2347	2348	2349	2350	2351	2352	2353	2354	2355	2356	2357	2358	2359	2360	2361	2362	2363	2364	2365	2366	2367	2368	2369	2370	2371	2372	2373	2374	2375	2376	2377	2378	2379	2380	2381	2382	2383	2384	2385	2386	2387	2388	2389	2390	2391	2392	2393	2394	2395	2396	2397	2398	2399	2400	2401	2402	2403	2404	2405	2406	2407	2408	2409	2410	2411	2412	2413	2414	2415	2416	2417	2418	2419	2420	2421	2422	2423	2424	2425	2426	2427	2428	2429	2430	2431	2432	2433	2434	2435	2436	2437	2438	2439	2440	2441	2442	2443	2444	2445	2446	2447	2448	2449	2450	2451	2452	2453	2454	2455	2456	2457	2458	2459	2460	2461	2462	2463	2464	2465	2466	2467	2468	2469	2470	2471	2472	2473	2474	2475	2476	2477	2478	2479	2480	2481	2482	2483	2484	2485	2486	2487	2488	2489	2490	2491	2492	2493	2494	2495	2496	2497	2498	2499	2500	2501	2502	2503	2504	2505	2506	2507	2508	2509	2510	2511	2512	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	2568	2569	2570	2571	2572	2573	2574	2575	2576	2577	2578	2579	2580	2581	2582	2583	2584	2585	2586	2587	2588	2589	2590	2591	2592	2593	2594	2595	2596	2597	2598	2599	2600	2601	2602	2603	2604	2605	2606	2607	2608	2609	2610	2611	2612	2613	2614	2615	2616	2617	2618	2619	2620	2621	2622	2623	2624	2625	2626	2627	2628	2629	2630	2631	2632	2633	2634	2635	2636	2637	2638	2639	2640	2641	2642	2643	2644	2645	2646	2647	2648	2649	2650	2651	2652	2653	2654	2655	2656	2657	2658	2659	2660	2661	2662	2663	2664	2665	2666	2667	2668	2669	2670	2671	2672	2673	2674	2675	2676	2677	2678	2679	2680	2681	2682	2683	2684	2685	2686	2687	2688	2689	2690	2691	2692	2693	2694	2695	2696	2697	2698	2699	2700	2701	2702	2703	2704	2705	2706	2707	2708	2709	2710	2711	2712	2713	2714	2715	2716	2717	2718	2719	2720	2721	2722	2723	2724	2725	2726	2727	2728	2729	2730	2731	2732	2733	2734	2735	2736	2737	2738	2739	2740	2741	2742	2743	2744	2745	2746	2747	2748	2749	2750	2751	2752	2753	2754	2755	2756	2757	2758	2759	2760	2761	2762	2763	2764	2765	2766	2767	2768	2769	2770	2771	2772	2773	2774	2775	2776	2777	2778	2779	2780	2781	2782	2783	2784	2785	2786	2787	2788	2789	2790	2791	2792	2793	2794	2795	2796	2797	2798	2799	2800	2801	2802	2803	2804	2805	2806	2807	2808	2809	2810	2811	2812	2813	2814	2815	2816	2817	2818	2819	2820	2821	2822	2823	2824	2825	2826	2827	2828	2829	2830	2831	2832	2833	2834	2835	2836	2837	2838	2839	2840	2841	2842	2843	2844	2845	2846	2847	2848	2849	2850	2851	2852	2853	2854	2855	2856	2857	2858	2859	2860	2861	2862	2863	2864	2865	2866	2867	2868	2869	2870	2871	2872	2873	2874	2875	2876	2877	2878	2879	2880	2881	2882	2883	2884	2885	2886	2887	2888	2889	2890	2891	2892	2893	2894	2895	2896	2897	2898	2899	2900	2901	2902	2903	2904	2905	2906	2907	2908	2909	2910	2911	2912	2913	2914	2915	2916	2917	2918	2919	2920	2921	2922	2923	2924	2925	2926	2927	2928	2929	2930	2931	2932	2933	2934	2935	2936	2937	2938	2939	2940	2941	2942	2943	2944	2945	2946	2947	2948	2949	2950	2951	2952	2953	2954	2955	2956	2957	2958	2959	2960	2961	2962	2963	2964	2965	2966	2967	2968	2969	2970	2971	2972	2973	2974	2975	2976	2977	2978	2979	2980	2981	2982	2983	2984	2985	2986	2987	2988	2989	2990	2991	2992	2993	2994	2995	2996	2997	2998	2999	3000
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

כרב במקומו מבחינת אמירת שיעורים ועוד.

לאחר קריאת הסיפור המפורט, אין צורך במוח ברוך דמיון כדי לנסות לתאר את מצבם של היהודים הללו. בודדים, לאורך שנים ארוכות, באמצע שום מקום, יום הוא לא יום ולילה הוא לא לילה, חושך ארוך על פני חודשים, הזמן מאבד את מהותו והשעון הופך לכלי נטול חפץ. החיים נראים כמובילים לשום מקום, ואין זה בלתי הגיוני להניח, כי אדם עלול לאבד את חדות החיים במקום זה. **חלף** זאת, יהודים מופלאים אלו, שימרו במסירות נפש את נחלת היהדות, ובמו ידם ערכו חישובים שונים כדי לקיים באדיקות את מצוות התורה. **אמרו** נא, האם כעת נראה זה מופלא בעיניכם, שיהודים קוטעים את יום עבודתם לשעת לימוד בתורת ה'?

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מזמין לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 ברק 07-693-03-570
mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה העורך

לשונות התלמוד

ביטוי חד וחריף זה, שמור למקומות בו מקשה אמורא על דברי חבירו. בלשון "מתקף לה" מביע המקשה, כי דברי חבירו אומר המועה, הינם נגד הסברה הפשוטה וההגיון הברור. **כמוכח**, לשון זו, אינה הולמת קושיית אמורא על משנה או על ברייתא, שהרי אמורא אינו יכול להקשות עליהם מכח סברתו. **ספרי** הכללים עומדים נבוכים מול מקומות בודדים בשי"ס, בהם מקשה אמורא על משנה, ומשתמש בבטוי מתקף לה. דוגמא מפורסמת היא קושיית רמב"ם במאמץ בתחילת פרק המפקד (ב"מ לגב). **האגון** ר' בצלאל רנשבורג, מפנה לספרי הכללים שביאר לשיטת רש"י, כי האמורא מתקף את עצמו: הרי אמורא: מתקף את הבנתו הוא בדברי המשנה, ונמצא כאומר: כנראה הבנתי שגויה, שכן הבנה זאת משוללת הגיון וסבירא: "הליכות עולם" שער ב"פ א"א ס"א, ובי"בין שמועה" שם, ועיי' "יד מלאכי" ערך מתקף.

פנינים

מתני': "רחלות יוצאות שחזות כבולות וכבונות... רבי יוסי אוסר כבולות חוץ מן הרחלין הכבונות... ואין הרחלים יוצאות חנונות..." נקבת הכבש נקראת במשנה "רחל". **מהי** צורת הרבים של מילה זו: **רחלים** או **רחלות**? **שמות** ממין זכר נוטים לקבל את סיומת הרבים - ים, ושמות ממין נקבה נוטים להסתיים בסיומת רחלות -ות. אך מדובר בנטייה, ולא בכלל גמור, ורבים פגעו בשמות החורגים מנטייה זו (כגון: אשה-נשים; אב-אבות; שם-שמות). **על כל פנים**, כמעט לכל שם יש סיומת רבים קבועה: או -ים, או -ות. בשם "רחל" יש חוסר עקביות: בסוגייתנו (דפוס נב-נדב) גרסין פעמיים רחלות, וחמש פעמים הרחלים (בנוסח הדפוס). יש גורסים בכל הפעמים במשנתנו: "הרחלים" (כגון בכתב יד הרמב"ם). מה פשר חוסר עקביות זו? **מדברי** ר' יוחנן בחולין קל"ב אנו למדים כי ההבדל בין "רחלות" ל"רחלים" נעוץ בשינוי שחל בסגנון הדיבור העברי במשך הדורות, מתקופת המקרא (אז אמרו רחלים) ועד לתקופת חז"ל, בה העדיפו את הצורה רחלות. **הגמרא** מספרת על מחלוקת אמוראים כיצד יש לגרוס במשניות: כלשון הדיבור ("רחלות") או כסגנון הלשוני המופתי של התורה ("רחלים")? **"כי** שלק איסי בר היני, אשכחיה ר' יוחנן דקא מתני ליה לבריה רחלים". אמר ליה: אתנייה רחלות! אמר ליה: כדכתב (בראשית לב טו): רחלים מאתני! אמר ליה: לשון תורה לעצמה, ולשון חכמים לעצמן". ר' יוחנן מחדש חידוש עצום: ללשון חכמים יש מעמד עצמאי, ואין היא נחשבת כשיבוש של לשון המקרא, אלא היא ניב עצמאי של לשון הקודש, בצד לשון המקרא. לכן יש לגרוס את המשנה בסגנון הדיבור של חז"ל: "רחלות". **בעל** תפארת ישראל מסביר, כי "בלשון תורה נקראו בכל מקום רחלים, אבל בלשון חכמים נקראו לעצמם רחלים ולפעמים רחלות, והכא נקט התנא לשון רחלות, והרי יחייב אדם לומר בלשון רבי, וזה היה כל הקפידא של ר' יוחנן על איסי" (בגין, חולין פ"א: ועיי' שמוען שרביט "שמות כפול וזרה" שהתפרסם בתוך מחקרים בלשון, ד', עמ' 365).

בנושא זה מסתפק גם בעל ה"פרי מגדים" (סי' ל"ז ס"ק ב') והצדדים שהוא מציג הם, אם חיוב התורה הוא להניח תפילין כל היום, או שמא מן התורה די בהנחתם לרגע אחד וחכמים הנהיגו לקיים את המצווה במשך כל היום, ובתקופות מאוחרות יותר לא הנהיגו כן, מפני הקושי לשמור על גוף נקי במהלך כל היום. ה"פרי מגדים" מסיק, כי המניח תפילין לרגע אחד, קיים את מצוות התורה, אך מצווה מן המובחר מן התורה, להניחם כל היום, וכן נוקט בעל ה"כסף משנה", שהמניח תפילין רגע קט, קיים את מצוות התורה (הל' יסודי התורה פ"ה הל' א', ועיי' לשון הרמב"ם הל' תפילין פ"ד הל' כ"ה - כ"ו).

אולם, לדעת בעל ה"אליה רבה" וה"ישועות יעקב", מצוות התפילין מחייבת את המסוגל לכך, להניחם כל היום, ולפיכך כתב, כי היכול לשמור את גופו בנקיות אין לו לפטור את עצמו מהנחת תפילין כל היום.

ה"ביאור הלכה" (סי' ל"ז ד"ה "מצוות") מוסיף על כך, כי אין הדברים אמורים, אלא באדם השולט על הרהוריו ויכול לשמור עצמו במהלך היום מהרהורים רעים ומקלות ראש. הוא מסיים את דבריו: "אשרי המקיים כדינו כמו שאמרו חכמים ז"ל, שאלו תלמידיו את רבי אליעזר במה הארכת ימים אמר להם לא הלכתי ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין". נראוי לציין, את העולה מדברי חלק מן הראשונים, כי חז"ל תקנו תקנה מיוחדת, שאין להניח תפילין כל היום, עיי' "בית יוסף" שם, ולשיטתם, אין ראוי להחמיר ולהניח תפילין כל היום נגד תקנת חכמים, אך הלכה לא נפסקה כדעתם, עיי' תוס' בסוגייתנו, ד"ה "כאלישע", ולפיכך הסיק ה"ביאור הלכה" כי "אשרי המקיים כדינו".

דף מט/ב אבות מלאכות ארבעים חסר אחת... כנגד מלאכה מלאכתן ומלאכת שבתורה

כמה פעמים כתוב 'מלאכה' בתורה?

גמרתנו סוקרת את כל פסוקי התורה, ומוצאת בהם שלושים ותשעה פסוקים בהם מופיעה המילה "מלאכה", כנגד שלושים ותשע אבות מלאכות של שבת. גמרתנו מספרת, כי חכמים בדקו זאת בפרוטרוט, ו"לא זזו משם, עד שהביאו ספר תורה ומנאום".

בעל ה"תוספות יום טוב" (פרק ז' משנה ב') כותב, כי בנו, רבי אברהם, "שאל אותי, שעמד למניין כאשר עיין בספר הקונקדנסיוס בשורש 'לאד', ומצאם יותר הרבה". לאמיתו של דבר, כבר רבינו חננאל, מראשוני הראשונים, מתייחס לכך שיש בתורה הרבה יותר משלושים ותשע מילים הטומנות בחובן את השורש מלאכה, והוא כותב, כי לא את כל המילים יש להביא בחשבון. בגירסה המצוייה בידנו, נפלו שיבושים, ככל הנראה, בלשונו הזהב של בעל רבינו חננאל, ועל פי הגהות שנעשו בדבריו, עולה ההסבר הבא.

שלוש מלאכות שהוזכרו בפרשת "ויכולו" יש להשמיט, מפני שאלו מלאכות שעשה הקב"ה, כגון, "ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה", ואנו תרים אחר מלאכות שנעשו בידי אדם. כמו כן, יש להשמיט עשרה מקומות בהם הוזכרה המילה מלאכה ללא עשייה, (בראשית לג'ד) "לרגל המלאכה אשר לפני", (שמות כ"ב/ו - ו), "אם לא שלח ידו במלאכת רעהו" ועוד - (שמות לא/ג - שמות לה/א - שמות לה/כא - שמות לה/כד - שמות לו/ד - שמות לח/כד - שמות מ/ג - ויקרא יג/מח). עוד שתיים עשרה פעמים נוספות מוזכר בתורה "מלאכה" לעניין מלאכת אוכל נפש, וגם את אלו יש להשמיט. נותרנו, איפוא, עם ארבעים פסוקים בלבד, וגמרתנו הרי דנה, מתוך ארבעים אלו איזה פסוק יש להשמיט. החשבון, איפוא, עומד על תלו (קובץ תלפיות תשרי תשכ"א כרך ז' חוברת ב-ד, ומובא בהדרום כב, תשרי תשכ"ו, עמוד 179, ועיי"ש עוד באריכות גדולה דרכים נוספות). בעל התוספות יום טוב, מיישב את הדברים בדרך משלו.

ברש"י מבואר, כי בפסוק "לא תעשה כל מלאכה" רמזה תורה, כי מספר המלאכות האסורות בשבת, הוא כמניין המלאכות המוזכרות בתורה. מכאן מסיק בעל התו"ט, כי כל פסוק הנושא ציווי זה, שאין לעשות מלאכות כמניין המלאכות המוזכרות בתורה, אינו נכלל במניין, וכמו כן, פסוקים שבהם מוזכר העונש על עשיית מלאכה בשבת, אינם בכלל המניין. עשרים וחמשה פסוקים כוללים ציוויים או עונשים על אודות אי עשיית מלאכה בשבת ובמועדים, ולאחר ניכויים, יעמוד המניין על ארבעים פסוקים בהם מוזכר מלאכה... וגמרתנו כבר דנה, איזה מהם להשמיט ואין ללמוד הימנו.

דף נ/א חרויות של דקל

משחק הקלאס בשבת

האם נתנו אי פעם את דעתנו לכך, שיתכן שחפצים שונים שילדינו משחקים בהם, בשבת הרי הם "מוקצה"? הבה ונעשה זאת!

נידוננו מתמקד בחפצים שלא נוצרו לצורך משחק, ומבואר אינו מייחס להם כל

חשיבות; גלעיני מישמש, מקלונים של ארטיקים, אבנים המועברים על ידם בדחיפת רגל תוך כדי קריאות גיל ועוד. סוגיה שלמה מוקדשת בגמרתנו לבירור, כיצד יש לייעד חפץ נטול ערך, אשר הוא "מוקצה", לתשמיש מסוים, וכך להתירו

בשימוש.

בגמרתנו מבואר, כי ענפי דקל הרי הם מוקצה, ואסור לטלטלם בשבת. אולם, אם בעל הענף ייחדו מבעוד יום לשימוש המותר בשבת, שוב אינם מוקצה. הראשונים מעירים, כי בגמרא להלן (קמב/ב) מבואר, כי אבן שהונחה על החבית כדי לכסותה, נחשבת מוקצה, ואף החבית עצמה היא מוקצה, מפני שהיא בסיס לדבר האסור, לאבן. מדוע ייעוד האבן כמכסה לחבית, לא הסיר ממנה את תווית המוקצה?

הראשונים נחלקו במסקנה שיש להסיק מגמרא זו. הרשב"א (שו"ת ח"ה סי' רכ"ה) כותב, כי דווקא ייעוד לשימוש קבוע מפקיע את החפץ מהגדרת ה"מוקצה", והגמרא להלן עוסקת באדם המייעד את האבן ככיסוי לחבית לאותה שבת בלבד ולא לזמן מרובה. ואילו הר"ן (דף כ"ג בדפי הרי"ף) כתב, כי די ביעוד החפץ לשימוש באותה שבת בלבד, ואף על פי כן ייחוד האבן ככיסוי לחבית לא הועיל להפקיעה מדין "מוקצה", מפני שאין זו דרך בני אדם להשתמש באבן ככיסוי לחבית.

ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' ש"ח סעי' כ"ב) מביא את שתי הדעות, וה"משנה ברורה" (שם סי' צ"ז) כותב, כי במקום הצורך ניתן להקל כדעת הר"ן. יש לציין, כי כאשר מייחדים חפץ למשחק קבוע למשך תקופה, ולא ליום אחד בלבד, לכאורה, אין כל מניעה לשחק בהם בשבת, שאינם "מוקצה" לכל הדעות.

מחשבת קטן: כל זאת, "לכאורה" בלבד, שכן, עדיין לא בדקנו, אם מחשבתו של קטן מחשבה היא. האם קטן המייחד חפץ לשימוש מסוים, גורם לכך שהחפץ אכן מיועד לאותו תשמיש?

ובכן, ה"תוספת שבת" (סוף הפתיחה לסי' ש"ח) כותב, כי בכל מקום שבו נפסק שמחשבה מועילה לייחד חפץ לתשמיש מסוים, "צריך שתדע דמיירי דווקא בגדול ולא בקטן, דקיימא לן, קטן יש לו מעשה ואין לו מחשבה"! (ראה גם "פרי מגדים" פתיחה כוללת להל' יו"ט, החלק השני, פ"א אות ו').

העולה מדברינו עד כה, כי אין להתיר לילדים לשחק בשבת, בחפצים שמטבעם הם "מוקצה", אף על פי שיוחדו למשחק מבעוד יום על ידי הילדים. אך ורק חפץ שנעשה בו מעשה על ידי ילד, כגון, שהוא שייך את האבן לצורך משחק, הרי הוא מיעדו למשחק ומפקיעו מדין "מוקצה", מפני שאף על פי שמחשבת קטן אינה מחשבה, מעשהו נחשב מעשה. אב החפץ עד למאד להנות את ילדיו, יכול גם להקצות במחשבתו את החפץ למשחק ילדיו, או אז, החפץ יועד למשחק על ידי גדול ואינו "מוקצה"... (עיי' "נחלת ישראל" פרק ט"ו אות ז').

עם זאת, יש המצדדים, כי אין צורך במעשה בגוף החפץ ודי במעשה חיצוני, כגון, איסוף גלעיני המישמש יחד, כדי שהחפץ ייחשב כמי שנעשה בו מעשה לייחדו למשחק (ראה "הלכה ערוכה" עמ' קי"ח שהביא ראייה לכך, ועיי"ש בהערה).

דעת מרן ה"בית יוסף": עדיין אין בכך די. לדעת ה"בית יוסף" ("שולחן ערוך" או"ח שם סעי' מ"ה), ייחוד למשחק אינו נחשב ייחוד! לדעתו, כדור משחק הוא "מוקצה" וכל ייעוד וייחוד אין בכחם להפקיעו מדין "מוקצה" ("משנה ברורה" סי' קנ"ז). כלומר, לדעת ה"בית יוסף", דווקא ייחוד לשימוש בעל חשיבות מפקיע ממנו דין "מוקצה", אך ייחוד לשם משחק, אינו חשוב דיו כדי להסיר דין "מוקצה" מן החפץ.

עלינו, איפוא, להסיק, כי בני עדות המזרח יורו לילדיהם להמנע מטלטול חפץ "מוקצה" שיועד על ידם למשחק, ואילו בני עדות אשכנז יבדקו, אם ילדם ביצע מעשה בחפץ, או שמא ההורה ייעד אותו לשימוש, ואז הילד רשאי לטלטלו בשבת ("הלכה ערוכה", שם, קי"ד, ועיי"ש שמש"כ השו"ע "כדור", היינו: חפץ מוקצה שיוחד למשחק, כפי שהתבאר, אך חפץ שיוצר מראש למטרת משחק, ונרכש בכסף מלא כמשחק, אינו מוקצה).

דף מט/א טומנין בכסות ובפירות בכניפי יונה
הטמנה בגלות
דרוש רבני מדרגה נוחה ופאנורמה זמיר.

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד

שיעור דף היומי סוכוטשוב

בשורה טובה

לתושבי הר חומה, י-ם

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה

לייסד שיעור חדש בדף היומי

בבית הכ"נ "אורות החומה"

רח' יצחק ניסים 76

בין השעות 21:15 – 20:15

ע"י מגיד השיעור

הרב **זאב איזנשטיין** שליט"א

הציבור מוזמן

הופיע!
תקליטור מאורות הש"ס
על מסכת שבת דף סח'-צה'
לצפייה במחשב + MP3

עברית אידיש Français English

בישראל: 1-700-500-151
+972-3-6182313

In U.S.A.: 1888 5MEOROT
(1888 563 6768)

In France:
01.42.41.14.01

חדש!

לעילוי נשמת

הר"ר **בנימין נפחא** ז"ל

ב"ר משה ז"ל

נלב"ע י' סיון תשמ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הרב **בן ציון צבי גולדשטיין** ז"ל

בן ר' יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ט"ז סיון תשנ"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידו הר"ר **שמון**

אברהם יהודה ומשפ' - שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **פנחס רוזנפלד** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע י"ב סיון תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנם וכלתם

הר"ר **נחמן והניה רוזנפלד** שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים שלמה גוטסגנדה** ז"ל

ב"ר ישראל שאול ז"ל נלב"ע י"ד סיון תשנ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדו ידידו הר"ר **שאל**

חסדיאל ומשפ' שיחיו ב"ב

למנויים, תרומות והנצחות וכלל ענין
טל. 03-6160657

כתובת המערכת: רח' הרב וגמ' 1 (פינת חתם סופר 5) ת.ד. 471 בני ברק טל 03-6164725 פקס 03-5780243
למנוי בדואר אלקטרוני meorot@meorot.co.il